

3. *Добко Т. В.* Російський біографічний словник / Т. В. Добко // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 266–273.
4. Новые профессии XXI века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jobfair.ru/articles/102/>. – Назва з екрану.
5. *Попик В. І.* Вітчизняні електронні біографічні інформаційні ресурси : сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку / В. І. Попик // Наук. пр. НБУВ. – К., 2007. – Вип. 19. – С. 501–513.
6. *Попик В. І.* Проблеми розвитку біографічних досліджень та формування вітчизняних біобібліографічних інформаційних ресурсів / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. 3. – С. 15–27.
7. Український біографічний словник: Історія і проблематика створення: Матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8–9 жовтня 1996 р.). – Л., 1997. – 120 с.
8. *Чишко В. С.* Сучасні проблеми підготовки Українського біографічного словника / В. С. Чишко // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К. : БМТ, 1996. – Вип. 1. – С. 10–18.
9. *Чишко В. С.* Основні принципи створення Українського біографічного словника / В. С. Чишко // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 6–18.
10. *Швалб Ю. М.* Теоретические проблемы структурирования жизнедеятельности личности / Ю. М. Швалб // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Київ, 2007. – Т. 7, вип. 10. – С. 439–448.
11. *Штайнер Р.* Философия свободы. Основные черты одного современного мировоззрения / Рудольф Штайнер. – М. : «Ной», 1993. – 230 с.

УДК 001.32(477)“1917-1923”:7.072.2

Валентина Петрикова,

доцент Харківської державної академії дизайну і мистецтв,
канд. іст. наук

МИСТЕЦЬКІ РЕЦЕПЦІЇ В СТРУКТУРУВАННІ АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ НАУК В 1917–1923 РОКАХ (Історія особистостей)

У статті досліджено особливості структурування наукової діяльності УАН (1917–1923) в напрямі теорії та історії мистецтва.

Ключові слова: наука, мистецтво, Академія наук, історія, Україна, соціум.

The article peculiarities the scheme of organization of scientific activity a UA of science (1917–1923) in science theory and history of art.

Keywords: science, art, Academy of science, history, Ukraine, society.

В статье исследованы особенности структурирования научной деятельности УАН (1917–1923) в направлении теории и истории искусства.

Ключевые слова: наука, искусство, Академия наук, история, Украина, социум.

Створення Академії наук в Україні в 1918 році порушило в науковій сфері суспільства одне із складних питань яке стосується статусу мистецтва в академічній науці. Питання це не сталося наслідком революційних перетворень в суспільстві, а скоріше через об'єктивні процеси в наукознавстві початку ХХ століття постало на потребу дня в новій соціальній дійсності України. Наукова громадськість України, органічно поєднана на той час з європейською наукою, спиралась на її теоретичні та емпіричні доробки в царині класичного мистецтвознавства. В Європі головною формою організації студій з мистецтвознавства починаючи з ХV століття стали академії мистецтв. З епохи Відродження і далі у новий час раціональної науки академії мистецтв були тим організаційним осередком, в якому поєднувалась теорія і практика мистецтва, як базові складові нового паростка гуманітарного знання. Тільки в кінці ХІХ століття цей паросток перетворився на напрям гуманітарного знання в Європі і отримав назву «мистецтвознавство». Однак, в змістовній направленості функціонування академії мистецтв все ж переважала навчальна діяльність,

саме – підготовка професійних художників. Наукові студії в академіях проводились за соціальних потреб популяризації знання про мистецтво, збереження традицій попередніх творчих епох, піднесення авторитетності митця як носія гуманізму. На зразок європейської академії як навчальний заклад була створена ще за часів Російської імперії у 1757 році Академія мистецтв в Санкт-Петербурзі. Єдиний вищий навчальний заклад, який готував художників в Російській імперії. Свого часу художню освіту в цьому закладі отримав Т. Г. Шевченко.

Новітня держава Україна, не порушуючи традиції, у 1918 році створює Українську Академію мистецтв, яка в історії української державності визначається як «перший вищий художній навчальний заклад» [1, с. 50]. Поза межами Академії мистецтв залишається наукова діяльність з питань мистецтва. Така ситуація не задовольняла наукову громадськість, оскільки мистецтво виявилось за той соціальний чинник, який є виразником національної ідентичності. Мистецтво як соціальний виразник національної ідеї набуло офіційного статусу навіть в урядовому розбудуванні України. За часів гетьманату було введено посаду «міністр народної освіти і мистецтва». Серед імен науковців того часу, що відіграли активну роль у відстоюванні національної та наукової значимості мистецтва, особливо виділяються міністр народної освіти і мистецтва часів гетьманату професор М. П. Василенко, академіки В. І. Вернадський, М. Ф. Біляшівський, В. М. Перетц, Ф. І. Шміт, О. П. Новицький, професори О. С. Грушевський, Ф. І. Міщенко, Г. Г. Павлуцький, Ф. Л. Ернст, В. Г. Кричевський, І. В. Моргилевський, Ф. І. Морозов, Д. М. Щербаківський. Академік В. І. Вернадський, вже обраним Президентом УАН, в своїх щоденникових записах 1919 року стосовно мистецтва висловлював думки про змістовну насиченість мистецтва саме етнічними ознаками через які: «Великая нация начинает себя осознавать». Саме через мистецтво «начинает... становится ясным и скрытое, и неизвестное» [1, с. 193].

Соціальна значимість мистецтва повинна була реалізовуватись в науково інституціональній структурі суспільства. Першу спробу оформлення наукової інституції з мистецтва було здійснено ще в 1917 році науковцями з УНТ в Києві під керівництвом професора М. С. Грушевського. Зокрема, працюючи над виробленням проекту статуту Української Академії наук, професор В. М. Перетц передбачав наукову працю з мистецтва в «комісії історії суспільної і культурної». Така організаційна пропозиція обґрунтовувалась традицією в науково-дослідній праці з

мистецтва, яка склалась в університетах за часів імперії, в тому числі і Малоросії. В Київському та Харківському університетах на історико-філологічних факультетах існували кафедри «теорії та історії мистецтв». Поширення галузі мистецтва до поняття «історія культури» за В. М. Перетцем ґрунтувалось на розповсюдженій на той час в Європі узагальнюючій науковій концепції Віденської школи історії мистецтва про загальний культурний розвиток людства.

З більш національно визначеними пріоритетами мистецтва діяла Комісія для вироблення законопроекту про заснування Української Академії наук на чолі з В. І. Вернадським у 1918 році. В межах наукових завдань Комісії визначалось зосередження уваги на малодосліджених питаннях української науки. До таких в межах гуманітарного напрямку українознавства Комісія віднесла історію України, історію українського мистецтва, мову, літературу, етнографію. Комісія також визнала організаційно, що потрібні особливі умови для заповнення існуючих прогалів в цих науках, які виявились наслідком підозрілого відношення до самої української науки [1, с. 26]. Комісія урахувала ті надбання, які все ж таки мали місце в організаційній та дослідницькій роботі в царині вивчення історії мистецтва до 1918 року. Питаннями мистецтва в Комісії безпосередньо займався професор Г. Г. Павлуцький, як представник від УНТ. Вибір цієї кандидатури від УНТ був не випадковим. Враховувались педагогічний досвід вченого-мистецтвознавця в Київському університеті на кафедрі теорії та історії мистецтва, його співпраця з Історичним Товариством Нестора-літописця та Імператорським Московським Археологічним Товариством по вивченню пам'ятників старовинного мистецтва України. Наукові доробки Г. Г. Павлуцького з історії мистецтва підкріплювали авторитетність думок вченого відносно проектних пропозицій в Комісії. Вчений досліджував як історію західноєвропейського мистецтва (праці «Корінфський архітектурний ордер», «Про жанрові сюжети в грецькому мистецтві до епохи еллінізму»), так і історію мистецтва Малоросії (праці «Дерев'яні та кам'яні храми», «Історія українського орнаменту») [3]. Праця Г. Г. Павлуцького «Древности Украины. Деревянные и каменные храмы» (1905) стала наслідком клопіткої дослідної праці по обстеженню і опису пам'ятників старовини в південно-руських губерніях за рішенням XI Археологічного з'їзду в Києві (1889 р.) та підтримки Археологічним товариством на чолі з граф. П. С. Уваровою. Це великий дослідницький проект початку ХХ століття по вивченню

малоросійського мистецтва, в якому приймали участь М. Ф. Біляшівський, В. Н. Доманицький, М. П. Істомін, І. М. Каманін, О. І. Левицький, В. І. Щербина, Е. І. Сіцинський. Підготовку і видання самої узагальнюючої наукової праці Г. Г. Павлуцьким спонсорував М. А. Терещенко [2].

Саме Г. Г. Павлуцькому належить ініціатива створення в новітній Академії відділення історії мистецтв, яка була виголошена вже на другому засіданні Комісії по заснуванню УАН, датованому 12 липня 1918 року. Така пропозиція була суто інноваційна для структури Академії наук, що не спостерігалось в дореволюційних наукових інституціях і, зокрема, в Російській Академії наук, як цілісного підрозділу окремого комплексного знання, тобто в якому присутні теорія, методологія і методика, історія. В співавторстві з Д. І. Багалієм, А. Ю. Кримським, Є. К. Тимченком Г. Г. Павлуцький приймає участь у складанні «Пояснювальної записки про організацію історико-філологічного відділу УАН» для Комісії для заснування УАН [1, с. 116]. В «Записці...» мова не йде вже про уособленість (самостійність) відділу історії мистецтв в структурі УАН. Переваги історичної домінанти в мистецтвознавчих студіях дозволило авторам задовольнити потреби академічної науки в напрямі «мистецтво» в історико-філологічному відділі Академії, у двох підвідділах (частинах). Перший підвідділ обіймав кафедри напряму історичних досліджень за національно-етнічними ознаками – «українознавство в широкому розумінні цього слова». В цьому підвідділі було означено кафедру «історії українського мистецтва у зв'язку з усвітньою історією мистецтва». Саме перший підвідділ кафедр історико-філологічного відділу став виразником найбільш очікуваного структурування академічної науки науковою громадськістю за предметом дослідження «нація».

Другий підвідділ кафедр структурувався за зразком Російської Академії наук і відповідно передбачав в УАН кафедру «візантинознавства». Така пропозиція науковців не була чистим копіюванням структури Російської Академії. Професори Київського та Харківського університетів, якими і були автори «Пояснювальної записки...», мали рацію відносно стану наукових інтересів науково-викладацького складу до сходознавства та авторитетність проведених досліджень ними в царині орієнталістики, греко-римської античності в наукових колах цих університетів [4]. Пропонуючи організувати таку кафедру науковці передбачено усвідомлювали і оцінювали фундаментальність знання з давнього мистецтва, яке спроможна надати Україні світу.

Кафедри українського мистецтва та візантинознавства в цілому і представляли сукупний «Відділ історії мистецтв» за сутністю первинної пропозиції Г. Г. Павлуцького. Про зміст роботи кафедр було записано в Проекті: «... в Відділі історії мистецтв мають бути щонайменше дві кафедри: – одна присвячена українському мистецтву, друга – мистецтву Візантії, східному та античному» [1, с. 124]. Така організаційна новація в документі обґрунтовувалась існуючою на той час етнонаціональною концепцією міжкультурних зв'язків між Сходом та Заходом, яка найбільш концептуально була доведена в науковому доробку А. Ю. Кримського. Взаємопоходженість та взаємообумовленість орієнталістики та українського мистецтва пояснювалось так: «Всі елементи, звідкіля би вони не з'явилися, чи з півночі, чи з півдня, походять з Азії. Іранці, перси, індійці, монголо-татари – всі вони принесли данину українському мистецтву» [1, с. 124]. В якості науково-допоміжної структури роботи кафедр пропонувалось утворити Комісію для збирання й видання пам'яток українського мистецтва. Для відділу історії мистецтв планувалась також поширена видавнича діяльність, яка передбачала масштабність наукових доробок на кафедрах. Зокрема, акцентувалась увага на пошуковій роботі по знаходженню і опису численних пам'ятників видового різноманіття мистецтв в Україні. Тому передбачено видання постійного друкованого органу кафедр мистецького спрямування – збірник «Пам'ятники українського мистецтва». Серед окремих видань мистецького змісту бажаним науковці вважали і рекомендували Комісії по заснуванню Академії словники і видання творів видатних істориків-мистецтвознавців.

Завдання відділу історії мистецтв новоутвореної Академії наук по збиранню, опису, збереженню пам'яток мистецтва тісно пов'язувались із завданнями кафедри археології, предметна сфера наукових інтересів якої в багатьох випадках співпадала з мистецтвом. Археологічна комісія кафедри археології теж не виключала можливість поєднання досліджень в комплексі – «археологічні знахідки як артефакти мистецтва».

Професор Г. Г. Павлуцький при обговоренні положень «Пояснювальної записки...» вносить окремі пропозиції щодо преміювання. При визначенні функціональних обов'язків «Постійної комісії для присуду премій» на Історико-філологічному відділі УАН вчений згадує для аналогії і порівнянь премію Російської академії імені граф. Уварової (Уварівська премія). Чому виникла потреба в аналогії? В наукових колах Російської імперії авторитет Імператорського Археологічного товариства під

головуванням граф. Уварової був неперевершеним через масштабність розгорнутої роботи та її високу презентаційність в наукових комунікаціях. Претенденти на Уварівську премію проходили вимогливий інститут рецензування в Російській Академії наук. Така авторитетно обґрунтована премія була затверджена і в УАН як засіб активізації досліджень, «щоб визвати оживлення в науковій праці на Україні», і присвоєно їй ім'я славного митця України Миколи Лисенка і саме в галузі науки – «історія українського мистецтва».

Всі запропоновані організаційні заходи в Пояснювальній записці науковців для Комісії із заснування УАН було реалізовано в практичних заходах, про що свідчить затверджений 26 листопада 1918 року Статут УАН та звітувальний документ за перший рік існування УАН, а саме 1919 рік [1, с. 167, 198].

В 1920 році змінюється статус Археологічної комісії при Історико-філологічному відділі УАН. Її підпорядковують Спільному зібранню УАН, враховуючи значення її роботи для справи українознавства. Комісія при Спільному зібранні отримує визначення «Археологічний комітет» [1, с. 256]. Робота Археологічного комітету тісно поєднувалась з Художньо-археологічним музеєм ім. Ханенків, який теж структурно в Академії був підпорядкований Спільному зібранню УАН. В структурі Історико-філологічного відділу Академії залишилась комісія при кафедрі археології для завершення суто організаційної роботи, пов'язаної з охороною пам'ятників Києва під час політичних змін, реорганізацією археологічного інституту і налагодженням навчального процесу в ньому.

В складні воєнні роки проф. Г. Г. Павлуцький виконав свою місію першовинахідника в пошуку оптимальних структурних форм для мистецької науки, на які можливо покласти наукові дослідження з мистецтва, не порушуючи спадкоємність роботи в напрямі мистецтвознавства з довоєнних часів і зорієнтувати наукові дослідження в історичному напрямі мистецтва для найбільш актуального розкриття його досягнень в царині українознавства. З 1920 року вчений активно поєднує своє перебування в УАН з педагогічною діяльністю в Українській Академії мистецтв та Київському архітектурному інституті, викладаючи історію мистецтва. Наукові інтереси Г. Г. Павлуцького в цей час обумовлюються потребами кафедри історії українського мистецтва УАН. Вчений зосереджує увагу на вивченні історії українського орнаменту, але при цьому не залишає своєї організаційної роботи в УАН.

З 1921 року організаційними питаннями по структуруванню мистецтвознавства у ВУАН займається професор Харківського університету, завідувач кафедри загальної теорії та історії мистецтва, обраний академіком ВУАН Ф. І. Шміт. Авторитет Харківської школи мистецтвознавства на чолі зі Ф. І. Шмітом дозволили рекомендувати його до складу ВУАН. Серед колег, які оцінили науковий доробок Ф. І. Шміта були академіки Д. І. Багалій, М. Ф. Сумцов, В. М. Перетц, М. Ф. Біляшівський, А. Є. Кримський. Академік В. І. Вернадський залишив відзив про Ф. І. Шміта: «Я давно знаю Федора Івановича Шміта... Он сейчас является у нас не только крупным византологом, но и оригинальным историком искусства» [5, с. 205].

Вже в 1921 році в структурі ВУАН здійснюються організаційні заходи під головуванням Ф. І. Шміта по оптимізуванню науково-дослідних студій з мистецтва під єдиною методологією дослідження. Кафедри, в яких було первинно з 1918 року зосереджено роботу з українського мистецтва та історії західноєвропейського мистецтва, об'єднано в єдину «кафедру мистецтва». Таке нововведення відповідало існуючій практиці організації мистецтвознавчих кафедр в європейських університетах, наприклад у Віденському університеті. Надалі в звітувальних документах Академії за 1922 та 1923 роки відповідно до українознавчого спрямування в академічній науці було відновлено кафедру українського мистецтва на чолі з академіком О. П. Новицьким та кафедрі історії світового мистецтва під головуванням акад. Ф. І. Шміта [1, с. 381].

В 1921 році при кафедрі історії мистецтва було засновано за ініціативи Ф. І. Шміта кабінет мистецтв. Завдання кабінету формулювалось так: «Стати лабораторією, де могли б працювати всі, хто цікавиться питаннями мистецтва» [1, с. 304]. Зміст завдання кабінету мистецтв притаманний скоріше навчальній установі, а не академічній. Можливо в функції кабінету мистецтв закладались популяризаційні завдання української науки, які відтворювали розпочату в Україні в 20-х роках політику українізації. Інтелігенція ВУАН в національно – культурному відродженні відіграла роль дійового суб'єкту через знання з українознавства, а саме – декларувати, пояснювати, заохочувати широкі верстви населення до сприйняття ідеї національно – культурної самобутності [6].

За ініціативи Ф. І. Шміта при Першому відділі ВУАН організується Софійська комісія. Софія Київська – це давня наукова пристрасть академіка, який він присвятив ціле дослідження [7]. Саме Софія Київська в 20-ті роки

потерпала від наслідків революційних руйнувань. Довгострокова мета діяльності Комісії полягала в науковому обстеженні Київського Собору св. Софії з позицій академічного знання історії, археології, мистецтвознавства. Тільки за 1921 рік, початковий рік наукової праці над об'єктом, було проведено велике емпіричне дослідження: відкрито і обґрунтовано стилістично нові фрески XI ст., розроблено документальну історію Собору, виготовлено архітектурні креслення, досліджено будівельні матеріали та техніку, матеріал малювання. Очолювали Софійську комісію одночасно три мистецтвознавці, які представляли наукові школи України – Київський та Харківський університети, методи роботи яких базувались на досягненнях європейського і вітчизняного мистецтвознавства: Голова Комісії – академік Ф. І. Шміт, заступник голови – професор Г. Г. Павлуцький, вчений секретар – І. В. Моргилевський. До складу Комісії входили відомі історики мистецтва М. О. Макаренко, П. А. Пархоменко, Д. М. Щербаківський, Ф. Л. Ернст, Г. Ф. Красицький, О. Г. Гермайзе. Працював в Комісії О. С. Грушевський.

З приходом акад. Ф. І. Шміта до ВУАН активізувалась робота в таких структурних підрозділах Академії як Археологічний комітет та Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Ці структурні підрозділи підпорядковувались Спільному зібранню ВУАН і тому знаходилися під постійною увагою і контролем Президента і Неодмінного секретаря Академії. Для ефективної роботи ВУАН в напрямі археологічних досліджень саме в 1921 році приймаються рішення, які дозволили розмежувати суто керівничі завдання Академії в галузі археології України, що пов'язані зі стратегією національного відродження, та суто програмні фундаментальні дослідження. Активна роль Ф. І. Шміта в цьому питанні пояснюється набутим досвідом в якості Вченого секретаря Руського археологічного інституту в Константинополі в період 1908–1912 рр. Археологічний Комітет, на думку Президії ВУАН, в умовах скорочення штатів і припинення фінансування, повинен був «зорганізуватися в невеликий, чисто виконавчий, (не дослідний) комітет» [1, с. 303]. Головна виконавча функція Комітету в 1921 році передбачала «невідкладну поточну роботу в археологічній сфері, для охорони пам'яток старовини».

Археологічну комісію при Історико-філологічному відділі ВУАН було збережено як організаційний осередок суто наукової роботи. Рациональним рішенням удосконалення структури Комісії, прийнятим Ф. І. Шмітом, стало поділ її на окремі підкомісії. Від 1 серпня 1921 року під

головуванням Ф. І. Шміта працювали п'ять підкомісій: археологічна, етнографічна, музеєзнавча, архітектурно – монументальна, мистецька. В назвах підкомісій відтворювалась чітко окреслена диференціація наукового знання в гуманітарних науках Академії, яка до того ж обумовлювалася потребами політики національно-культурної розбудови. Це по-перше. По-друге, кафедри Історико-філологічного відділу ВУАН з ідентичними назвами потребували проведення польових (лабораторних) досліджень, які б накопичували фактографічні дані про предмети планових робіт і вже після оброблялись на кафедрах з метою формування нового знання. Сам академік Ф. І. Шміт декларував значення таких змін як перехід на нову методологію досліджень, яка вимагає системного погляду на об'єкти і предмети дослідження [8].

Такий масштабний погляд на наукові дослідження за випереджаючою час теорією еволюції історії мистецтва Ф. І. Шміта не був пов'язаний з можливостями ВУАН на той час. Фінансування за остаточним принципом і потопаюча в матеріальних складнощах Академія не змогла реалізувати далекосяжні ініціативи вченого. В кінці 1921 року Президія ВУАН приймає рішення скасувати Археологічну комісію з усіма секціями і звернутись до Совнаркому з пропозицією організувати у Києві окрему Академію історії матеріальної культури [1, с. 303].

Окреме місце в організаційній діяльності Ф. І. Шміта в стінах ВУАН займає піклування вченого про мистецьку установу – Музей мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків. З 1921 року Музей мистецтв став самостійною структурною одиницею ВУАН при Спільному зібранні Академії, відокремившись від Археологічного комітету. Ф. І. Шміт призначається Головою комітету, який здійснює керівництво Музеєм. Вже в 1922 році в звіті ВУАН Музей мистецтв відмічено в позиції «успішні установи ВУАН», а в звіті за 1923 рік Музей зарахований до категорії «блискуче успішні установи ВУАН» [1, с. 334, 362]. До співпраці в Музеї мистецтв Ф. І. Шміт залучив найкращі наукові та педагогічні сили Києва. До особового складу Музейного комітету входили академіки О. П. Новицький, М. П. Василенко, М. Ф. Біляшівський, професор М. Л. Бойчук. Директором музею з моменту організації його в структурі ВУАН був професор М. О. Макаренко. Плідна робота відомих науковців на ниві академічного музеєзнавства сприяла зміцненню музею та перетворенню його на міцну національну експозиційно-виставкову та науково-дослідну установу. До фондів Музею в 1921 році за сприянням

академічної спільноти було повернено колекції славнозвісних європейських малярів з Москви, куди колекції потрапили під час евакуації Києва в 1915 році. Наукова діяльність Музею мистецтв сприяла популяризації самого музею серед громадськості Києва та визначенню концептуальних основ музейної науки через актуальні потреби виставкової роботи. Сам академік Ф. І. Шміт спеціалізувався в справах музеології ще з часів роботи в Харківському університеті. Наслідком його плідної роботи в музейній справі Харкова та Києва стала узагальнююча теоретична праця «Музейное дело. Вопросы экспозиции», видана в 1929 році в Ленінграді, тоді вже директором Державного інституту історії мистецтв Ф. І. Шмітом [9].

Академіки Ф. І. Шміт, А. П. Новицький та А. Е. Кримський в 1922 році ініціювали від імені ВУАН організацію нових музеїв в структурі Академії – Музею духовної академії, в якому представлені «безценные исторические и художественные сокровища» і які повинні стати за об'єкт вивчення з боку істориків мистецтва та археологів, і Музею культу та побуту на терені Києво-Печерської Лаври, як такий що має наукову та художню цінність [1, с. 325].

Наслідки організаційних ініціатив в перші роки існування Академії наук України відбиваються і сьогодні в довершеній авторитетності НАН України, по-перше як аполітичної інституції, по-друге – як фундаментальної наукової установи. Перелік імен визначних науковців в напрямі історії та теорії мистецтва доводять соціальну значимість гуманітарного знання в справі самоідентифікації українського етносу та науковість його за світовим виміром інтелектуального надбання. Всі організаційні заходи, які пропонувались і реалізовувались науковцями в 1917–1923 роках були направлені на наближення «академічного ідеалу», як висловлювались самі вчені про перспективність результатів їх праці по розбудові УАН: «... для академіка ідеал – сидіти в своєму кабінеті або лабораторії та без перепон робити дослідження й писати академічні праці, отак як воно ведеться в усіх старих академіях з їхнім добре налагодженим нормальним життям». Жертви заради майбутнього української гуманітарної науки, її фундаментальності стала головною ознакою організаційної діяльності розбудовників УАН. Поза їх організаційними пристрастями залишилися нереалізовані проекти і ненаписані праці. Але втіхою залишився суто соціально-національний вимір їх праці: «... треба, поки що, з тим миритися і втішатися думкою, що дальшим кадрам академіків не доведеться вже нести таку важку панщину й таку невсипущу працю, як нам, академікам перших років існування Української Академії наук» [1, с. 256].

Список використаних джерел

1. Історія Академії наук України (1918–1923) : док. і матеріали. – К. : Наук. думка, 1993. – 375 с.
2. Древности Украины. Издание Московского Археологического Общества. Вып. 1. Деревянные и каменные храмы / Профессора Университета Св. Владимира Г. Г. Павлуцкого. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1905. – 124 с.
3. Шмагалю Р. Словник митців – педагогів України у світі (1850–1950 рр.) / Ростислав Шмагалю. – Львів : Укр. технології, 2002. – 144 с.
4. Побожій С. І. З історії українського мистецтвознавства : зб. ст. / С. І. Побожій. – Суми : Унів. кн., 2005. – 184 с.
5. Афанасьєв В. А. Федор Иванович Шмит / В. А. Афанасьєв. – К. : Наук. думка, 1992. – 214 с.
6. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля / Г. В. Касьянов. – К. : Едмонтон, 1992. – 176 с.
7. Шмит Ф. И. Киевский Софийский собор / Ф. И. Шмит. – М., 1914. – 24 с.
8. Шмит Ф. И. Искусство – его психология, его стилистика, его эволюция / Ф. И. Шмит. – Харьков : Союз, 1919. – 328 с. – (Культурно-историческая библиотека ; под ред. Д. И. Багалая).
9. Шмит Ф. И. Музейное дело: вопросы экспозиции / Ф. И. Шмит. – Л. : Academia, 1929. – 246 с.